

GORIŠKI SLOVENEK

Izhaja vsako sredo in soboto.

Uredništvo in Upravništvo: Via Carducci št. 10, II. nad.

Naročnine:

Italijanska kraljevina: Celo leto Lir 10.
— Pol leta Lir 5.— Tri mesece Lir 2.50
En mesec Lir 1.—

Oglasi:

Oglasi na drugi strani Lir 1.— za vrsto —
Mali oglasi Lir 0.05 za besedo — Znižane
cene za letne naročnike.

VEČNI MIR

Vojna je brez dvojbe največje zlo na svetu. Vsaka vojna ima svoj izvor v imperializmu, v poželnosti po gospodovalnosti in brutalnem nasilju. Moralno ne stoji prav nič nižje od kanibalizma ali človekožrstva in je v gorostasnem nasprotju z vsemi stremiljenji po kulturi.

Vojsko je potemtakem obsojati iz vsakega vidika, ker zabranjuje duševni razvoj človeka in ga ponižuje na ono primitivno stališče, na kojem je odločevala brutalna moč.

Človeštvo je preživelo več perijod vesoljnih bojev, ki so prekmnili stare države in družabne redde ter povzročili nastop novih zgodovinskih dob.

Kedarkoli so pretresle vojne človeštvo, se je pojavila instinktivna utrujenost, ki se je izražala v stremiljenju po «večnem miru».

V zgodovinskih dobi se spominjamo Avgustove dobe, ko je zavlada Rim preko celega takrat poznane sveta in redil iluzijo, da se je ustanovila večna država, koje ne premaga nihče.

Dalje se spominjamo «Svete lige», ki se je ustanovila po Napoleonovem porazu pri Lipskem leta 1813 med pruskim, avstrijskim in ruskim cesarjem z namenom ohraniti na svetu večni mir.

Zgodovina nam opisuje ta prizor na dramatičen način. «Na večer, ko so se morali umakniti Francozi pred zaveznički, so se sestali trije cesarji na nekem gričku, odkoder so imeli pregled črez bojno polje, na kojem je izdahnilo dušo v tridnevnem boju 80.000 junakov. Globoko ganjeni so poklekli trije cesarji in molili, da se bi ta prizor ne povrnil več».

Strah in groza jim je stisnila skupaj roke v objubo, da hočejo varovati — večni mir».

Stara, menda slovenska tradicija, se glasi, da pride do velikanske vojne, ki odpravi vse razlike med stanovimi in narodi, na kar da zavlada večni mir, ker bo vse «en hlev» in «en pašir». Vojne grozote so oplasišile večkrat človeštvo in tudi v tem letu smo imeli priliko zasledovati nekako tako stremiljenje v delovanju mirovne konference, ki je med drugim sklenila ustvaritev «Zveze narodov», da se lažje zabrani prelivanje človeške krvi.

Človek je sprejemal z idealno lakovernostjo vesti o ustanovitvi zveze narodov, ki more vsled svoje velikanske sile zajamčiti večni mir.

Toda polagoma so se odkrivale težkoče, ki spremljajo porod te zveze. Pred vsem je vzbujalo sum razločevanje med malimi in velikimi narodi, a najtežja je obveza, da se morajo člani «Zveze narodov», odpovedati pravici napovedovati vojne in prepuščati odločitev zvezi narodov.

Suvereniteta manjših narodov je dobila hud udarec tudi s klavzulo, da izvršuje suvereniteto nad narodnimi manjšinami zveza narodov, ki si pridržuje nič manj nego pravico nadzorovati postopanje malih držav napram narodnim manjšinam, ki so vključene v njihovih mejah.

Velike države pa, kakor na pr. Anglija, ki ima marsikaj težkoga na vesti glede Irske in drugih, so pa seveda ne le izvzete iz tega nadzorstva, ampak jemljejo same v roke nadzorstvo nad manjšimi narodnimi državami.

Odločujoče države so Anglija, Združene države, Francija, Italija in Japonska, vse drugo je le nekaj privrsek, ki se mora ravnati po striktnih navodilih teh velevlasti.

Razven tega pa se morajo vsi člani zveze narodov zavezati, da jamčijo z vsemi svojimi močmi za ohranitev položaja, ki ga ustvari mirovna konferenca, kar se pravi praktično, da jamči Italija za meje Jugoslavije, Jugoslavija pa za meje Italije. O kaki vojni napovedi med člani «Zveze narodov» ni torej govora. Poprej

morati dotični državi, ki bi si rade napovedali vojno, izstopiti iz «Zveze narodov», kar pa je pri današnjem položaju skoraj izključeno. Sedaj pa je treba tudi pomisliti, kake nevarnosti skriva taka zveza narodov? Res je, da stoje v tej zvezi narodov danes najmočnejše države na svetu, toda vpoštevati je, komu hasne ta zveza narodov največ? Francoze brani nemškega napada, Angležem zagotavlja premoč na morju, Ameriki pravico nastopati na vseh evropskih trgih in konkurirati z Evropo, Japonski obeča nadvlado nad Kitajsko, drugim pa milostljivo souživanje sadov, ako se bodo pridno zadržali po predpisih «Zveze narodov».

Ako smotrimo dandanes velikansko gospodarstvo Angležev, se ne moremo odtegniti misli, da je zbog svoje raztresenosti in različnosti izpostavljeno največjim nevarnostim. Ako bi bilo torej kedaj ogroženo to gospodarstvo, se pojavlja veliko vprašanje o možnosti, se li bi mogla Anglija sama upreti razkosanju svojega gospodarstva. V zvezi narodov pa imajo, kakor znano, Angleži največ glasov. Naravno je torej, da porabijo ves svoj vpliv v Zvezi narodov, da jim zagotovi ista v slučaju sile vsako pomoč.

Praktični Amerikanci so to tudi brzo umeli in pri tej točki je pričel padati vpliv Wilsona in njegove zgovornosti.

V americkem senatu je vsakakor prodrla bojazen, da bi bila «Zveza narodov» Ameriki v večjo škodo nego korist. Iz «moraš» hočejo napraviti «moreš».

Združene države se vedeže «Zveze narodov», v kolikor se to sklada z njihovimi interesi. V to svrhu si hočejo pridržati od slučaja do slučaja pravico, odločevati je-li so prizadeti ali ne. Kjer ne bodo torej v nobenem pogledu prizadeti, se bodo sklicevali na Monroëvo načelo, kjer pa bodo prizadeti, vporabijo v opravičenje svojega vmešovanja dejstvo, da so člani zveze narodov.

S tem preidemo popolnoma na trgovsko polje, kajti zveza narodov ki je imela za svoj prvotni cilj «Večni mir», postaja polagoma trgovska družba, v koji bode odločilno za posameznika, je-li in v koliko je vsak zainteresiran v podjetjih svojega sodruštvenika. — Na mestu tega, tako upamo, se porodi potreba sporazuma od naroda do naroda na kulturni podlagi, kajti kakor netijo vojne med narodi trgovski interesi, tako jih bode ovirala in morda v megleni bodočnosti tudi zabranila visoka kultura človeka.

Izza kulis jadranskega vprašanja.

„Resto del Carlino“ poroča v svoji številki z dne 14. septembra sledeče:

„Oktober 1918 je odpisal Orlando v Washington s posebno mislijo stotnika Tozzi-ja in poročnika Pecorini-ja, dva italijanska domoljuba, ki sta vže poprej živela v Ameriki in od koder sta prišla leta 1915, da vstopita v italijansko armado. Ista sta ostala v Washingtonu do 10. februarja 1919 in se približala najodličnejšim veljakom in potom teh tudi Wilsonu. V New-Yorku sta prišla v stik s Savičem, načelnikom jugoslovanske propagande, da bi poskušala možnost sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Došla v domovino dne 25. februarja 1919, je poročala mislijo o svojih vseh Orlando, kojemu je pokazala brzojav in pismo, ki je došlo takrat iz Pariza od nekega zaupnika polkovnika Houseja. V tem pismu je stalo, da je zaupnik odobral kompromis, ki se je ustvaril v Ameriki med italijansko mislijo in med Savičem; toda Jugoslovani so ostali nepopustljivi kljub sporazumu, ki ga je skoval Savič v Ameriki. Orlando je odgovoril, da je sporazum takoj sklenjen, ako odobrava tudi americká delegacija glavne poteze tega dogovora.

Potem ko je vzel na znanje Orlando ta kompromis, ki je bil sklenjen zasebnim putem v New-Yorku med italijansko mislijo in Savičem v navzočnosti ravnatelja vnanje politike pri časopisu „New-York Times“, Elmer Davis-a, ga je tudi odobral in naslanjaje se baš na americké privržljence, je izustil dne 12. marca 1919 v poslanski zbornici besede, s kojimi je namigoval „na osvojitve kvarnerske perle“.

Sporazum med omenjenimi osebami s soudeležbo Amerike je izgledal v glavnih potezah tako-le:

„Reka s prosto luko bi prišla pod popolno suvereniteto Italije; istotako otoki Krk, Lošin in Cres; Lisa in manjši otoki sredi jadranskega morja se bi prisodili Italiji; ravno tako tudi Kurcol; Zader in Šibenik bi postali svobodni laki z upravo, kakor jo je imelo mesto Hamburg pred letom 1870. Razven tega bi dobila Italija mandat policije v jadranskem morju od zveze narodov.“

Po razgovoru s Tozzijem in Pecorinijem jih je prosil Orlando, da se bi podala z njim v Pariz in tamkaj nadaljevala pogajanja. Odsli so 25. marca in tje kaj došli dne 14. marca. Stopila sta zopet v stik z zaupniki polkovnika Houseja in našla, da je toliko on kakor tudi ostala americká delegacija jako naklonjena sporazumu z Italijo. Vzrok te naklonjenosti napram Italiji je tičal v tem, da se je nahajal Wilson, ki se je ravno kar vrnil iz Amerike, v velikem nasprotju z Anglijo in Francijo. S slednjo je bil v nezporazumu radi sarske kotline in vojnih odškodnin; z Angleži pa je prišel v nadskrizje radi irskega vprašanja, ki ga je hotel spraviti v razpravo na mirovni konferenci in razven tega si je nakopal mržnjo Lloyd Georgeja radi neke nepazljivosti, ki jo je zakrivil Wilson pri svečanem sprejemu v Buckinghamovi palači. Wilson je bil potemtakem takrat osamljen in je vsled tega pospeševat sporazum z Italijo.

19. marca 1918 je predložil polkovnik House Orlando zemljepisno karto od vojaškega zemljepisnega urada v Firenci, v koji so bile rudeče zaznamovane meje sporazuma, ki je bil skovan v Ameriki. Za tolmača je bil takrat knez Scordia.

Polkovnik House je pričakoval, da sprejme Orlando ta sporazum brez obotavljenja, kajti isti je bil o tem, primerno poučen od Tozzi-ja in Pecorini-ja, kojima je objubil, da sprejme to rešitev. Toda v kritičnem trenutku je smatral Orlando umestnim, da se omeji z izjavo, da bode mogel služiti ta sporazum v podlago za nadaljna pogajanja. Iste so se tudi nadaljevale kakih deset dni, dokler ni zvedel zanje najhujši sovražnik italijanskih aspiracij v jadranskem morju, Steed, ki se je močno potrudil, da se je sporazum onemogočil in da sta se sporazumela Lloyd Georges in Wilson proti zadnjim dnem meseca marca 1919. Potemtakem se sklepa, da je Wilson sicer ponudil dne 19. marca 1919 Italiji Reko, a je svoje besede pozneje, ko mu ni bilo več mar za Italijo, popolnoma snedel. Opaža se, da je Wilson odobral vsa pogajanja, ki so se vršila med Orlandom in Housejem.

(Prinesli smo to vest, ker, četudi ne odgovarja morda popolnoma resnici, dokazuje, kaki momenti postajajo odločilni na mirovni konferenci. Op. Ur.)

Pogajanja z bolševiki.

Že teden dni kroži po časopisju vest, da se nameravajo otvoriti pogajanja z bolševiško vlado Rusije. Vest prihaja iz najmerodanejših angleških krogov, iz ust Lloyd Georgeja, in razburja močno ono javnost, ki je živela vedno v mnenju, da se bolševike jednostavno zatré.

Toda zdí se, da je ta šala ententne kapitaliste vendar nekoliko preveč stala. Podpirali so Judičiča, Kolčaka in Denikina in pričakovali dan za dnevom konec bolševiškega gospodarstva. Miljon za milijonom je pošel in konečno je prišlo tudi spoznanje, da bi bilo najbolje „pogihat se“.

Draginja raste, kurz šterlin je pričel tudi znatno padati in nadaljni, gotovo ne neznatni troški za podpiranje vojaških operacij proti bolševikom, bi gotovo le poslabšali denarni položaj Anglije.

Zato — tako je sklenil Lloyd Georges — treba obnoviti poskuse za pаметen dogovor, da se zajamči mir na svetu, „kajti brez rešitve ruskega vprašanja na svetu ne bode mir“, je trdil pred kratkim v svojem govoru Lloyd George.

Na splošno pa je rekel Lloyd George, da se ne sme pobijati bolševizma z orožjem, ampak da se ga mora dandanes smatrati kot dejstvo, s kojim je računati. Zato pa namerava sklicati Lloyd George mednarodno konferenco, ki se bode pečala z onimi vprašanji, ki so ostala nerešena na mirovni konferenci.

Med temi vprašanji pa zavzema prvo mesto rusko vprašanje.

Miljukov, bivši vnanji minister prve revolucionarne vlade v Petrogradu, je izjavil, da ne vidi nikakega povoda za otvoritev pogajanj z bolševiki, posebno sedaj ne, ko gredo bajé tako dobro stvari za Denikina, ki je osvobodil najplodovitejši del Rusije.

Po Miljukovi trditvi je izjavil sam Lenin, da pride komaj na 200 Rusov en bolševik, toda po njegovem mnenju pride komaj na 500 Rusov en bolševik, radi česar ne uvideva potrebe iskati zblizanja s tako „mikroskopično“ manjšino.

Svari vsled tega entento pred pripoznanjem sovjetske vlade, ki bi izrabila svojo svobodo le za propagando po onih državah, ki niso še dovolj okužene od bolševizma.

Med tem se pa doznavo, da se ima vršiti sestanek med pooblaščenecem sovjetske vlade Litvinom in pooblaščenecem angleške vlade, nekim O' Grady, ki se imata prav za prav domeniti le glede izmenjave talcev. Toda opravičeno domneva angleški časopis „Times“, da se bode pri tej priliki govorilo tudi marsikaj drugega, kajti tudi angleški poslanik je vleznan socialist, ki je bil v stiku z različnimi predstavitelji ruske revolucije.

Z ozirom na dejstvo, da je zadobila bolševiška vlada v Rusiji obliko, ki ne zastopa več najsrajnejša načela komunizma, marveč se skuša zajedno prilagoditi tudi dejanskim razmeram, se goji v mnogih krogih upanje, da pride med bolševiki in ostalim svetom do kakega sporazuma.

Rumunci so ostavili Budimpešto.

Iz Budimpešte poročajo: „Rumunske čete so zapustile danes 15. novembra med 4. in 7. uro zjutraj višji del mesta. Mostišče tega dela mesta so zasedle ob 7 $\frac{1}{2}$ ogerske narodne čete. Celo mesto je bilo zasedeno ob 11. Med tem časom so vzdrževali mir prostovoljci.“

Minister za pravosodje je izdal poziv, v kojem se naznanja, da pride pred preki sod vsak, kogar se zasači pri plenjenju, požiganju, morjenju ali dejanjih, ki imajo značaj veleizdaje.“

Tako so se konečno rešili Ogrí svojih

sovražnikov Rumuncev, ki so jim dali nekoliko okusiti, kaj se pravi zgubiti vojno in pleniti po tuji deželi.

Rumunske čete se pa niso umaknile le iz Budimpešte, ampak so v smislu zahtev mirovne konference zavzele svoje prejšnje postojanke onkraj reke Tise.

Nemci se prerekajo.

Znana komisija, ki ima ugotoviti vojne krivice, je pozvala te dni pred se zloglasnega Helffericha, da ga svečano zaslíši. Toda Helfferichu se je zdelo tako postopanje poniževalno in prišlo je do burnih prekanj, tekem kojih je odstopil predsednik te komisije Warmuth. Njegovu mestu je nastopil neki Gotthelm, ki je obsodil Helffericha v globo 500 kron.

Socialistični poslanec Cohn je moral slišati predbacivanje, da je dobival denar od ruskih bolševikov, da je netil bolševiško ustavo v Nemčiji. Helfferich je izjavil, da smatra pod svoje častjo zagovarjati se pred sličnimi osebami. Značilno je, da je občinstvo simpatiziralo z „vojnimi krivci“.

Črnogorska osoda se razpravlja v Londonu.

„Resto del Carlino“ prinaša sledečo vest: Neki americký časnikar je obiskal kralja Nikolo, ki se je bajé pritoževal proti okupaciji Črne gore od strani Srbov.

Kakor znano je odposlala svojedobno americká vlada preiskovalno komisijo v Črnogoro. Le-tej komisiji je načeloval angleški grof De Salis, ki zastopa angleško vlado v Vatikanu.

Zanimivo je, da tozadevno poročilo ni bilo nikdar objavljeno. Nekdo je zahteval v stvari zborniškega poslanca Mac Neilla, ki je te dni interpeliral vlado glede izida gori označenega preiskovanja.

Angleška vlada je zadržala v tem pogledu še precej rezervirano stališče. Tudi na zadnjo interpelacijo je odgovorila, da dobi Črnogorska tako vlado, kakor si jo sama želi in ki je v skladju z njenimi interesi. Angleška vlada se ozira pred vsem na želje črnogorskega prebivalstva.

DANAŠNJA VALUTA

„Il Resto del Carlino“ prinaša v neki svoji številki zanimiva razmotrivanja o valutnem vprašanju, ki zanima danes vse sloje. Med drugim pravi to-le:

„Filologi — meni člankar — so učili še prej nego so prišli na svet ekonomisti, da prihaja italijanska beseda „moneta“ od latinskega glagola „moneo“, ki pomeni „opominjati“.

To etimologijo je treba danes osvéziti v spominu. „Moneta“ ali po naše „novce“ opominja, da premaganci kakor tudi marsikateri zmagovalci drviijo proti bankroti, ake se jim ne posreči ustaviti padanja valute in zabraniti zgubo svotovnega kredita, ki je podlaga vsake narodnega preorojenja.

To dejstvo se je vže pokazalo v bolševiški Rusiji, ki je v kratki dobi natisnila bankovcev v vrednosti 400 milijard in pol. Vrednost jednega rublja pa ne plača danes niti vrednosti papirja, ki je potreben za natis jednega rublja. Funt sladkorja stane 1000 rubljev, oziroma preračunano v lrah „alla pari“ 2666 lir in 60 stotink, pojav, kojemu se bliža dandanes tudi Avstrija, ki ima glasom neke vesti v časopisu „Neue Freie Presse“ okroglo petdeset milijard v prometu, za koje ima pokritja v zlatu komaj 250 milijonov lir vrednosti.

Avstrijska krona velja danes v Švici manj nego pet stotink in v Italiji komaj 10 stotink in to kljubu mirovni pogodbi, ki nalaga Avstriji in Ogerski, da mora odkupiti kronski papirnati denar, ki se nahaja v inozemstvu.

Istotako je težko, da ujde Nemčiji finančnemu polomu, ker jo bode stale posledice poraza na bojnem polju mnogo več nego vojna sama. Mark se plačuje namreč dandanes v Zurichu le s 15imi stotinkami, torej po tako nizki ceni, kakor je ni nihče pričakoval.

Toda kar vzbuja začudenje je dejstvo, da se nemerava temu drvenju v pogubo pridružiti tudi Italija, dasiravno se nahaja v neprimerno boljšem gospodarskem položaju, kakor bivše osrednje države. Lira dandanes ni vredna več 50 švicarskih stotink in tudi ni upanja, da se bi ta kurz v doglednem času dvignil. Sicer pa je to naravno. Čim več papirnatega denarja se tiska, tim bolj pada

njegova vrednost v kovinastem denarju. Dočim ste bili meseca julija 1914 v prometu 2 milijardi in 698 milijonov papirnatega denarja, je bilo dne 10. septembra t. l. ugotovljeno, da kroži sedaj v prometu 15 milijard in 735 milijonov in vsled nadaljnega pooblastila z dne 4. septembra t. l. se dotiskuje še naprej za razne potrebsčine eno milijardo in 850 milijonov, tako da pridemo koncem novembra t. l. do 17 milijard in pol, ki so krite z zlatom v vrednosti ene milijarde in 37 milijonov.

Ako se državljani protivijo plačevati obložbe na premoženju in podpisati državna posojila, ki jih država vsled pomankanja moči in volje ne more razpisati, stvar drugače tudi ne more izgledati. Troški presegaajo mesečno za več sto milijonov dohodke. Edino meseca julija in avgusta, — do tedaj so namreč objavljeni računi, — se je morala vdolžiti državna blagajna dve milijardi in 45 milijonov, od kojih 800 milijonov v inozemstvu. Potemtakem, dokler se troški ne zmanjšajo in dohodki ne zvišajo, se bode treba neprenehoma zatekati k litografičnemu stroju, o kojem se je menilo, da pojde v pokoj, kakor hitro konča vojna. Vsaka nova izdaja, ki podraža živila, plače in menjavo, zviša tudi javne troške in ustvarja s tem vedno novo potrebo nadaljnih naklad papirnatega denarja. Obče zvišanje cen ne pomeni drugega kakor pomnoženje papirnatega denarja.

Ista nevarnost se pojavlja tudi pri francoskem franku, ki je padel v nevtralnih državah na 60 stotink. Toda Francija se še dobro spominja nesreče, ki jo je zadela svojedobno z izdajo asignatov. V svrhu, da se pokrije namreč redne troške, se ne vporabi več stiskalnice, ki je dosedaj natisnila za republiko lepo svotico 36 milijard in pol papirnatega denarja, marveč uvede se navaden davek na dohodke, ki je najuspešnejše sredstvo. Sedanje dajatve, ki znašajo približno 10 milijard, se zvišajo še za 50%. Papirnati denar pa se potegne iz prometa potom državnih posojil.

Enako ste se odločili tudi Avstrija in Nemčija obrezati zasebne kapitale, da dvignejo kurz svojemu denarju. Za

kon, ki so za uvedli Nemci in ki ga nazivljajo državni novc žrtve (Reichsnopfer) održe lastnikom premoženja preko treh milijonov vrednosti 65% njihovega premoženja, ki se dožene na tako zanesljiv način, kakor ga latinski narodi ne poznajo.

Člankar zahteva, da to okoliščino uvažujejo merodajni činitelji v Italiji, ki ne vidijo grozeče nevarnosti.

Domače vesti

Najvišje sodišče za zasedeno ozemlje. Sodniški posli, ki so spadali za časa avstrijske vlade v delokrog vrhovnega sodišča na Dunaju, se poverijo novi komisiji v Rimu. Ta komisija prevzame funkcije omenjenega sodišča za zasedeno ozemlje in spopolni tako sodne instance, ki jih predpisuje zakon.

Nova vrhovna sodnja sestava iz petero svetnikov iz zasedenega ozemlja in treh odvetnikov istotako iz zasedenega ozemlja.

Novi tržaški škof. Na mesto tržaškega škofa Mons. Karlin-a, ki se je odpovedal, je imenovan bivši vojaški škof v italijanski armadi Mons. Angel Bartolomassi. Mons. Karlin je imenovan titularnim škofom v Termisnici in pomočnikom pri Sv. Stolici.

Eksplozija. 15letnega Ivana Poberaj iz Ročinja so našli na tleh močno ranjenega vsled eksplozije ročne granate. Prepeljali so ga v bolnišnico vsmiljenih bratov.

— V isto bolnišnico se je zatekel tudi 31letni Milan Pintar stanujoč pod Sabotinom, ker ga brcnil konj v nogo.

Iz okna na dvorišču je padel po noči vojak Giovanni Barreri, ki je bil nastanjen v veliki vojašnici na Travniku. Ječanje vojaka, ki je padel v neke žice, je zbudilo ostale vojake, ki so ga pobrali in odnesli v bolnišnico.

Dvomi se, je-li bil vzrok te nesreče obup ali dejstvo, ker je bil vojak „mešen“.

Nesreča v Gradišču. Dne 4. novembra se je praznoval v Gradišču praznik kraljenega rojstnega dne. Pri tej priliki so se vršile vojaške vaje z oklopnimi avtomobili, iz kojih se je streljalo s strojnimi puškami. Nesreča je hotela, da je bilo pomešanih nekaj ostrih strelcov, ki so smrtno ranili podpolkovnika Marija Campi in 12letno deklico Colombino Piccini. Smrtno ranjeni žrtvi ste bili prepeljani v goriško vojaško bolnišnico št. 79, kjer ste podlegli ranam. V petek se je vršil svečani pogreb v Gorici. Na grobu je govoril general Zoppi, poveljnik divizije, ki je nastanjena v gradiščanskem odseku.

Požar je izbruhnil v hiši št. 24, via Leopardi, in sicer v stanovanju Alojzija Braunizerja. Ogenj je nastal vsled vnetja saj. Došli ognjegasci so ogenj naglo pomorili. Škoda je bila vsled tega znatno omejena.

Krščanski pouk ter moralna in civilna vzgoja na ljudskih in meštanskih šolah. Glavni civilni komisar je poslal okrajnim civilnim komisarjem, tržaškemu, goriškemu in rovinškemu magistratu ter škofovskim ordinarijatom okrožnico, s katero jih pozivlja, naj poskrbe, da izrazijo starši svobodno željo glede krščanskega pouka svojih otrok. Starši, ki tega še niso storili, dobe listek, katerega podpisajo s svojim da ali ne. Krščanski pouk se bo vršil prvo uro pred urnikom, določenim za obvezne predmete, ali pa po obveznem urniku. Učenci, ki ne bodo obiskovali krščanskega pouka, bodo prihajali torej ali eno uro pozneje v šoli ali pa odhajali eno uro prej domov; h krščanskemu nauku bodo lahko prihajali, istočasno učenci iz različnih razredov ako ne moti tak ukrep rednega šolskega pouka. Kar se tiče moralne in civilne vzgoje, opozarja glavni civilni komisar, naj se šolski nadzorniki in učitelji držijo navodil k programu za ljudske šole v kraljestvu. Ta navodila se na zahtevo pošljejo. Opozarja se, da se mora v prvem in drugem razredu poučevati po indirektni metodi, a v tretjem in četrtem razredu po direktni in indirektni metodi. V V. in VI. razredu ljudske šole in v meštanskih šolah se mora v zgoraj omenjenih višjih razredih določiti še ena ura izven urnika direktnemu pouku o moralni in civilni vzgoji. Glavni civilni komisar naj se bo dal čim prej obvestiti o praktični izvedbi naredb od 21. oktobra in sedanje navedbe.

Razglas. Civilni komisariat tolminskega političnega okraja naznanja: 30. novembra t. l. se zopet otvori konvikat „Franca Skodnika“. Sprejeti bodo gojenci in gojenke pripravnice in I. slovenskega tečaja za učiteljske, ki so dosegli 14. leto in niso prekoračili 17. leta. Za revne in pridne gojence in gojenke bo v konviktu nekaj brezplačnih in polovičnih mest. Gojenci in gojenke, ki se sprejmejo proti plačilu, plačajo mesečno 120 lir, oziroma polovico tega zneska, 60 lir. Vsak gojenec plača ob sprejemu pristojbino 5 lir. Za posteljno in osebno perilo, ter za blazine bodo morali skrbeti starši gojencev, ki se posamezno obveste radi nabave blazin in odev. Prošnje za sprejem morajo biti naslovljene na ravnateljstvo konvikta najkasneje do 25. t. m.; k prošnji je treba priložiti zadnje izpričevalo, krstni list, domovnico in zdravniško izpričevalo.

Komisarjat za upravne posle Goriške dežele

OKROŽNICA

vsem občinskim zastopom in cestnim odborom dežele in zastopom občin, ki se nahajajo v upravi komisarijata za samoupravne zadeve dežele Goriške.

Glavna naloga, ki čaka občinske uprave v letu 1920 obstoji v tem, da se uredi občinsko denarno stanje, ki je postalo radi vojnih posledic vznemirjajoče in ki zahteva nujnih skrbnih ukrepov, da se zajamči nemoteno delo občinskih uprav. Glavni pogoj za zopetno ureditev občinskih uprav obstoji pred vsem v tem, da se spravi na jasno poslovanje za časa vojne, da se mora natančno ustanoviti denarno ali gospodarsko stanje, v katerem se danes nahaja vsaka občinska uprava.

Da se olajša občinskim upravam, da morejo zopet pričeti z rednim občinskim poslovanjem, namerava podpisani ob svojem času dati občinam na razpolago izvedeno osebo, ki bo sodelovala z občinskimi upravami za njih popolno zopetno ureditev.

S tem se hoče preprečiti, da bi narednosti, ki so se pojavile tekom vojne stanja, še vnaprej ovirale občinske uprave, ki se hočejo znebiti vsakega brezplodnega bremena.

Kako naj se tedaj sestavijo proračuni za leto 1920? Do novih predpisov ostane oblika neizpremenjena, to se pravi da mora razpredelba proračuna pokazati stroške in redne dohodke razpredeljene po posameznih poglavjih občinske uprave, držec se, če je mogoče, dosedanje razpredelbe, izogibajoč se novotarij do objave novih navodil.

Posebno pozornost je treba obrniti na bolniške stroške; je namreč predvidevati, da se bodo ti stroški tekom leta 1920 izdatno zvišali, ker so bolniški stroški v vednem naraščanju, ker se tekom prihodnjega leta likvidirajo še stroški iz pred vojne in oni narasli tekom vojne v raznih bolnišnicah avstro-ogrške monarhije.

Svetuje se raditeja, da se dotoči za to poglavje v proračun primerna postavka; da se izogne nakopičenju pasivnih ostankov in na ta način zaračunjanju obrestij.

Velike važnosti je dalje vprašanje posojil. Skoro vse občinske uprave so se tekom vojne časa obremenile z dolgovi na kratek rok zapadlosti, ki so vsled tega težko občutijo. Radi sedanjih razmer na denarnem trgu je jako majhna možnost, da se bi gospodarsko konsolidirali občinski dolgovi in radi tega je treba končno ureditev odložiti na čas miru. Med tem časom pa se kaže potreba, poskrbeti za plačilo obrestij in se eventualno zateči k državnim predujmom v svrhu razbremenitve preveč težkih dolgov. V proračunih bode radi tega navesti tudi vse one dolgove, ki se niso v zadnjih letih krili vsled pomanjkanja denarnih sredstev. Kot taki dolgovi se imajo smatrati tudi zahtevki vslužbencev, ki se niso plačali za časa krize občinskih zalogov.

Ko so se na tak način ustanovile vse občinske potrebščine in so se določili donosni viri iz občinskega premoženja tekom prihodnjega leta, se bode moral proračun razgrniti javnemu pregledu tekom 14 dni in to dati v javno znanje na običajen način na občinski deski. Po pretoku tega roka bode treba poskrbeti za kritje primankljaja in v ta namen se more občina poslužiti:

1. doklad po izjednačbi krone z liro;
2. občinskih samostojnih priklad na pivo do zneska L. 340 pri hl. in žgane pijače do zneska 22 stotink pri l. za točenje na drobno;
3. predujmov iz državnega zaloga in drugih ukrepov, ki bodo mogli obstojati v tem, da se uvedejo nove občinske pristojbine, potrjene po tozadnem zakonu. Glasom neke najnovejše odredbe se bodo dovoljevali občinam predujmi iz izrednih vojnih zalogov samo pod pogojem, če se zahtevani predujm redovito preprese in; sklene po občinskem zastopstvu in bode proizhajal iz prošnje vzrok zahtevka, visokost potreba in nujnost izdatkov in sicer vse to na podlagi proračunov, opremljenih s tehničnimi in računskimi podatki.

Za opremljenje take prošnje služi ravno proračun ali vsaj podrobna navedba potrebnih stroškov, ki se morajo kriti kakor tudi vsaka druga listina ali izkaz, ki more pokazati premoženjsko in denarsko stanje občine. (Dalje prihod.)

TEDENSKI KOLEDAR

19. Novembra	Sreda, Elizabeto, Poncijan.
20. "	Četrtek, Feliks Val., Edmund.
21. "	Petek, tar. M. D., Kolumban.
22. "	Sobota, Cecilija, Maver.
23. "	Nedelja, 24. pob. Klemen.
24. "	Ponedeljek, Janez od Kriza.
25. "	Torek, Katerina.

Koncesijoniran
stavbenik
išče kapitalista kot društvenika v podjetje.

Naslov pové uredništvo „Goriškega Slovenca“.

Vozni red na goriških postajah

Južna postaja.

A. Odhodi proti Vidmu.

4-15 D. v Benetke (preko Vidma) *)
9-10 H. " " "
16-10 D. " " "
20-25 O. " " "
(*) le v ponedeljek, sredo in petek (tudi preko Trbiža na Dunaj).

B. Odhodi proti Trstu.

1-24 D. v Trst (le ponedeljek, sredo in petek)
7— O. " " "
15-15 D. " " "
21.04 H. " " "

Državna postaja.

A. Odhodi proti Podbrdu.

9-56 v Podbrdo (osebni vlak)
18.25 " " "

B. Odhodi proti Trstu.

8-55 v Trst (osebni vlak)
17-10 " " "

Ajdovska železnica.

A. Odhodi.

9.15 mešani vlak iz južne postaje
16.40 " " "

B. Dohodi.

6.50 mešani vlak iz Ajdovščine
16— " " "

„D“ pomeni „brzovlak“, „H“ „hitri vlak“, „O“ „osebni vlak“.

Izdajatelj: JOSIP PETERNEL.

Upravitelj in urednik: Karol Jušič.

Tiskarna G. Juch v Gorici.

Dr. E. B. CORGNALI, VIDEM,

kupuje vsako vrsto slovanskih knjig. — Ponudbe na označeni naslov.

Hiša na prodaj!

Hiša št. 91 v Gorici, via Trieste je na prodaj z vsemi pritoklinami. — Zahteva se 40.000 lir.

Ponudbe na upravništvu

„Goriškega Slovenca“

POZOR!

Išče in kupuje se vsako množino drvi za kurjavo in plačuje se dobro. Ponudbe je nasloviti na uredništvo „Goriškega Slovenca“.

! BAZAR!

Na Verdijem tekališču
Corso Giuseppe Verdi 13

Se nahaja bogata zaloga galanterij, papirja, dišav, toaletnega mila, steklenin, glinastih posod in posebno bogata izbira razglednic in časnikov.

Prodaja se vse na drobno in na debelo
Edina zaloga papirja „Abadie“

S cenami ne more nihče konkurirati.

: Leopold Zakraisek :

Oraziotti in Angelini

Velika zaloga črnega in belega vina iz Kojškega.

KONKURENČNE CENE

Na Piacuti (Piazza N. Tommaseo) nasproti cerkve.

Pozor trtorejci

Trtnice Dorigo Dr. Domenico MANZANO (Videm)

Cepljene trte, križane vrste, Velika izbira sadnih mladik, ceplene mrhne mladike, krasilne rastline, Sviloprejkina semena — zagotovljen vspeh.

Genik na zahtevo brezplačno

ZOBOZDRAVNIK

ROBERT BERKA

GORICA, ULICA DANTE 4.

Mnogo let asistent pri Dr. PIKL

Zobozdravniški atelje

Posluje od 8. do 12. dopoldne in od 14. do 18. popoldne

JOSIP VODOPIVEC

Gorica, Corso G. Verdi II

TRGOVINA

Perilo, manufakture in izvršene obleke

Borovaz & Colledani

GORICA, Riva Castello št. 4

Zaloga manufakturnega blaga na debelo

ZMERNE CENE

BANCA DELLA VENEZIA GIULIA - GORIZIA

Banka za Julijsko Benečijo v Gorici

Anonimna družba - Društvena glavica L 1,000.000

Agencije:

Ajdovščina, Ajello, Gradišče, Gradež, Červinjan, Kormin, Tržič.

Depoziti - posojila - odračuni

Brezplačna emisija bančnih nakazov, ki so vporabljeni po celem kraljestvu